

17/07/2024

077-5006206

052-6885006

זכות עיון בחומר חקירה טרם הגשת כתב אישום

בעיקרון, על פי סדר הדין הפלילי יכולה ההגנה לקבל חומרי חקירה מהפרקליטות רק אחרי שהוגש כתב אישום. יחד עם זאת, נקבע כי אפשר לקבל חומרי חקירה במקרה נוסף והוא - לפני שימוע הנערך לחשוד בעבירת פשע. בחומרים אלו רשאים לעיין גם הנאשם וגם עורך הדין שמשמש כסנגורו. עו"ד אסף דוק מסביר מהו חומר חקירה ואילו מסמכים נדרשת להעביר הפרקליטות לידי הנאשם וסניגורו בשלב השימוע הפלילי.

מהו חומר חקירה?

על פי פקודת המפקח הכללי, תחת הגדרת חומרי חקירה נכללים כל החומרים שנאספו, נתפסו, נרשמו או הופקו על ידי שוטרים לצורך חקירתם של נאשמים או במהלך חקירות. כמו כן, החומרים ייחשבו לחומרי חקירה אם הם עשויים להיות רלוונטיים להכרעות במשפטי נאשמים בצורה ישירה או עקיפה, בין אם הם תומכים או סותרים את גרסת התביעה, או קשורים להגנות אפשריות של הנאשם. חומרים אלו כוללים פעולות של חקירה פלילית, מערך המודיעין וכן חומרים שיש עליהם חיסיון. מצד שני, תכתובות פנימיות של שוטרים אינן מהוות חומר חקירה. מעבר לכך, על הפרקליטות להפעיל שיקול דעת בעת מסירת חומרי החקירה להגנה, כשעליה להביא בחשבון את הזכות למשפט הוגן וחופש המידע בפרט. מאידך, עליה להתייחס לפגיעה האפשרית באנשים אחרים שפרטיהם כוללים בחומרים, ולפגיעה אפשרית באינטרס הציבורי.

מהו שימוע?

לכל אדם העומד בפני אישום פלילי בעבירות מסוג פשע (שעונשן המרבי עולה על 3 שנות מאסר), קיימת תחת מגבלות מסוימות זכות לשימוע פלילי לפני שיוגש כתב האישום כנגדו. מדובר במעמד בו יכול עורך הדין של החשוד להביא בפני הפרקליטות טענות שישכנעו אותה למנוע את הגשת כתב האישום, למשל עקב היעדר עניין לציבור, היעדר אשמה או היעדר ראיות מספקות. כמו כן, במקרים מסוימים ניתן לנצל את השימוע כדי להמיר את עבירת הפשע המיוחסת לחשוד לעבירה קלה יותר. העקרונות שעומדים מאחורי זכות זו הם מניעת כתבי אישום כנגד חפים מפשע, עזרה בביסוס החשדות כנגד החשוד, מניעת עינוי נפש ודין, וכן הפחתת העומס מבתי המשפט.

קבלת חומרי חקירה לפני שימוע

מטבע הדברים, כדי שחשוד יוכל להציג טיעונים משכנעים בשימוע ולהתגונן כראוי, עליו לדעת במה מאשימים אותו ואילו עובדות תומכות בכך. זוהי פסיקה שניתנה על ידי בית המשפט העליון, המצטרפת אל הזכות לקבלת מידע מרשויות ציבוריות. למעשה, מדובר בהנחיה ברורה מטעם היועץ המשפטי לממשלה, שקובע כי יש לאפשר לחשוד או לעורך דינו לעיין בחומרי הראיות לפני השימוע. עוד קבע בית המשפט העליון כי התביעה צריכה להעמיד את עיקרי החומרים המצויים בידה, אך כאמור רק את אלו שאינם חסויים ועלולים לפגוע באינטרס ציבורי או בצד שלישי.

מכאן נובע שאכן חובה על הפרקליטות להעביר לחשוד את עיקריהם של חומרי החקירה (הלא חסויים) לפני השימוע. ואולם, היא עושה זאת בהתאם לשיקול דעת ואין היא חייבת להעביר את מכלול החומרים או רשימה שלהם, בניגוד לחובה שאחרי הגשת כתב אישום. מצב זה לא מאפשר כמובן להכיר את כל החומרים שימשו את התביעה באם יוגש כתב אישום לבסוף, וכמו כן מותר מרחב גדול ל-"שיקולים" מצידה. על כן, במקרה של חוסר סבירות בשיקולים אלו ניתן גם לפנות לבג"צ בבקשה לשחרר חומרים שלא הועברו.